

ARGOT, JARGON, COLLOQUIAL LANGUAGE ETC. IN LATIN AMERICA AND SPAIN: SHORT THEORETICAL INTRODUCTION

Ioana Ilisei

PhD student, “Alexandru Ioan Cuza” University of Iași

Abstract: Also in Spanish language there is a semantic difference between the terms argot and jargon, but there are several types of slang in both Spain and Latin America. It is well known that each country has its own argot or slangs. Latin America refers to the Spanish speaking countries on the Central and South American continent, namely Mexico, Guatemala, El Salvador, Honduras, Nicaragua, Costa Rica, Panama, Cuba, Dominican Republic, Venezuela, Colombia, Ecuador, Perú, Chile, Bolivia, Paraguay, Argentina and the Oriental Republic of Uruguay. In Hispanic America, the most important cryptic language are *replana* in Perú and *lunfardo* in Argentina. Of course, the Spanish language is homogeneous in the Iberian Peninsula and in the former colony, but Spanish in Hispanic America has developed differences at all levels of language – phonetical, phonological, morpho- syntactical, lexical and semantic – because of the influences of indigenous languages (of the Mayan, Aztec and Inca), African slaves, or French, Dutch and English Languages of the neighbors. In both Spain and Latin America we have juvenile argot, colloquial, familiar or informal languages.

Keywords: argot, slang, Latin American, translation, *replana*

Cel mai mare număr de vorbitori de limbă spaniolă se regăsesc pe teritoriul Americii Centrale și de Sud, unde sunt 90% dintre hispanici în cele optsprezece țări care au ca limbă oficială spaniola: Mexic, Guatemala, El Salvador, Honduras, Nicaragua, Costa Rica, Panamá, Cuba, Republica Dominicană, Venezuela, Columbia, Ecuador, Perú, Chile, Bolivia, Paraguay, Argentina și Republica Orientală Uruguay. Nouă state o împart cu alte limbi oficiale: Texas, Florida, Puerto Rico, California, Arizona, Nuevo México, Nevada, Utah și o parte din Colorado, Wyoming și Kansas. Diversitatea limbii spaniole, în diversele sale particularități geografice de pe continentul central și sud-american, a stimulat studiile și atenția academică și populară mai mult de un secol. Lingviști din toată lumea – spanioli, români, polonezi, englezi, americani, germani etc. – au contribuit la studierea limbii spaniole din America hispanică și a diverselor sale dialecte și varietăți care se întâlnesc în țările vorbitoare de limbă spaniolă de peste ocean. Se poate afirma că viitorul spaniolei se bazează pe America hispanică, unde trăiesc 90% dintre vorbitori. Astfel, spaniola este o limba de mare difuziune, ocupînd locul al doilea în lume ca număr de vorbitori: 442 milioane de vorbitori din 31 de țări¹. Plecînd de la colonizare și formarea limbii, există diferențe între limba spaniolă din America și cea peninsulară la toate nivelurile limbii: fonetic, fonologic, morfosintactic, lexic și semantic. Sub regele Fernando al III-lea s-a realizat unificarea limbii castiliene literare care a sporit unitatea politică și socială. Așadar, în secolul al XVI-lea cînd a început colonizarea spaniolă a Lumii Noi se putea vorbi despre *limba spaniolă*. Avînd în vedere că pe continent s-a păstrat o limbă spaniolă mai conservatoare, cu influențele aferente limbilor indigene întîlnite, în zona insulară „modificările au fost mai importante din cauza valurilor de migratori de diverse naționalități și clase sociale”. Colonizarea Antilelor, și în special a Cubei, a însemnat un „flux continuu de imigranți în perioada celor patru secole de stăpînire spaniolă (1510–1898)”. Pe lîngă populația din Peninsula Iberică și Canarias, un rol

¹<https://www.ethnologue.com/statistics/size>, <https://www.ethnologue.com/language/spa>, consultate la 20 mai 2017.

important l-au avut și imigranții ilegali, refugiații și metișii din Jamaica de la jumătatea secolului al XVII-lea sau evreii expulzați din coloniile olandeze². În Republica Dominicană au fost diverse grupuri de migratori care au influențat limba spaniolă alături de ocupația haitiană, *el papiamento* și limba olandeză (emigranți din Antilele Olandeze sau Curaçao) etc. Dintre Antilele hispanice, Cuba și Republica Dominicană împărtășesc „situații similare de contact lingvistic, și anume, contactul cu limbile imigranților de diferite profesii și din diferite țări”³. Fără îndoială, „variația dialectală este cel mai bine reflectată de lexic, unul dintre aspectele lingvistice care reprezintă ansamblul cuvintelor unei limbi”. Astfel că, pentru ilustrarea „originalității limbii spaniole din America, înțelegem ca modalitate diferită de cea peninsulară, primele studii au avut în vedere vocabularul”. Conform studiilor dialectale, în constituirea lexicului hispano-american se acceptă trei componente importante: lexicul patrimonial (care este adaptat la noile realități și constituie sursa creațiilor), lexicul autohton (care a fost adoptat de limbile indigene generale și particulare), lexicul african (prezent de la aducerea sclavilor pe coasta Caraibilor din anumite zone)”. Chiar dacă toate regiunile peninsulare, inclusiv Insulele Canare, au contribuit la formarea lexicului din America hispanică, influența andaluză a fost decisivă. Tendințele dominante ale emigrației din diferite epoci, au fost neîntrerupte pînă în secolul al XX-lea, adunînd oameni din toate părțile lumii. Astfel, lexicul patrimonial, autohton și african „alcătuiesc un bogat mozaic lexical de bază hispanică, în concordanță cu posibilitățile combinatorii și cu realitatea istorico-socială a fiecărui teritoriu”. Sunt zone în care se observă componenta indigenă (zona andină, Am C, Yuc), zone unde lexicul african este evident (Car) și zone în care patrimonialul asimilează celelalte influențe, precum țările din sud. În acest fel, lexicul „evidențiază întregul proces de fuziuni etno-culturale pe care le oferă elementul catalizator al culturii hispano-americane, adică metisajul”⁴.

Distincția semantică a termenilor „argou” și „jargon” se realizează și în limba spaniolă. În DRAE, termenul *argot* este explicat cu primul sens „jerga”, iar la al doilea ca „limbaj specializat între persoane cu aceeași meserie sau activitate” (trad.n.). Jargonul este definit ca „limbaj special și informal pe care îl utilizează persoanele cu aceeași profesie” sau ca „limbaj special utilizat, în mod original, cu scopuri criptice de către anumite grupuri, care cîteodată se extinde în norma generală; de exemplu jargonul răufăcătorilor” (trad.n.)⁵. Argoul nu este un limbaj independent, ci unul care „trăiește mereu în interiorul limbii, ca un parazit, folosindu-se de fonetica sa, morfosintaxa sa și de o bună parte a lexicului său”. Astfel, procesele de creare ale argoului spaniol sunt aceleași cu cele pe care se construiește și limba spaniolă⁶:

² Marlen A. Domínguez Hernández (editor), *La lengua en Cuba. Estudios*, Servizo de Publicaciones e Intercambio Científico, Universidad Santiago de Compostela, 2007, pp. 27–29.

³ Luis A. Ortiz López (editor), *El Caribe hispánico: perspectivas lingüísticas actuales*, Veuvert: Frankfurt am Main, Iberoamericana: Madrid, 1999, pp. 317–320.

⁴ María Vaquero de Ramírez, *El español de América I. Pronunciación*, Arco Libros, segunda edición, Madrid, 1998, pp. 39–42; Marius Sala, Dan Munteanu, Valeria Neagu, Tudora Șandru-Olteanu, *El español de América. Léxico*, tomo I, parte segunda, Publicaciones del Instituto Caro y Cuervo LXI, Bogotá, 1982, pp. 9–10; Juan C. Zamora Munné, Jorge M. Guitart, *Dialectología hispanoamericana. Teoría, descripción, historia*, segunda edición revisada, Ediciones del Colegio de España, Salamanca, 1988, pp. 145–147; Germán de Granada, *El español en tres mundos. Retenciones y contactos lingüísticos en América y África*, Secretariado de publicaciones Universidad de Valladolid, Valladolid, 1991, pp. 173–175.

⁵ DRAE pentru *argot* (1. m. Jerga, jergonza. / 2. m. Lenguaje especial entre personas de un mismo oficio o actividad.) și *jerga* (1. f. Lenguaje especial y no formal que usan entre sí los individuos de ciertas profesiones y oficios. / 2. f. Lenguaje especial utilizado originalmente con propósitos cripticos por determinados grupos, que a veces se extiende al uso general; p. ej., la jerga de los maleantes.), consultat la 24 mai 2017; DSR, p. 78b *argot* și 523b *jerga*.

⁶ DAELP, pp. 16–17.

- I. Modificarea cuvintelor duce la „crearea de noi termeni, analogii, onomatopee, duplicări, însă cele mai întâlnite sunt acelea care afectează cuvântul: apocopa și sufixarea”;
- II. „Extinderea semnificației cuvintelor deja existente și schimbări semantice care își au originea în fenomenul de sinonimie sau al metaforei”;
- III. „Împrumuturile din alte limbi, fie prin adaptare fonetică a noilor termeni, fie prin calcuri idiomatice sau prin traducerea semnificatului. Astfel, pe lângă funcția criptică sau umoristică, acest procedeu îndeplinește funcția de a denumi noi concepte, întâlnit mai ales în jargonul sportiv sau în cel al drogurilor”;
- IV. „O bogată frazeologie prin intermediul căreia termenii, argotici sau nu, dobândesc semnificații speciale. De altfel, frazele se bazează pe expresivitate mai mult decât pe lexic, din cauza varietății și cantității. De asemenea, se întemeiază pe o serie de mijloace și scheme sintactice care dau altă culoare exprimării: comparația, perifriza, hiperbola, fraza rimată, formula de negație, de respingere etc.”.

Cuvântul *jerga* provine din cuvântul suedez *jarg* care înseamnă conversație sau vorbire. Acest termen a fost preluat în franceză ca *jargon* și în italiană ca *gerga*. De la *jargon* este derivat *argot*, de aceea în limba spaniolă *jerga* și *argot* sunt sinonime. Argoului i se dă semnificația de limbaj secret în ansamblul său, în timp ce prin jargon se înțelege fiecare formă de exprimare particulară a unui grup de oameni care au aceeași categorie socială și profesională (medici, militari, sportivi etc.) și a unor grupuri marginale, precum delincvenții, traficanții de droguri, cerșetorii sau prostituatele. Dintre acestea se distinge jargonul delincvenței, numit și *caliente*, care alături de acela al penitenciarelor sau *talegario*, sunt utilizate în vorbire de către delincvenți. Ansamblul de cuvinte din componența sa are scopul de a nu fi înțeleși de persoanele din afară. Jargonul *caliente* s-a alimentat în special din vechiul *germania*⁷ sau „limbajul special al infractorilor și hoților spanioli din secolele XV, XVI și XVII”. Cuvântul *germania* provine din latinescul *germanus*, care înseamnă *hermano* (frate), iar pînă în „secolul al XVIII-lea termenul a alternat cu termenii *jácara*, *jacarandina*, *jacarandaina* și *jacarandana*, iar spre sfîrșitul secolului și cu *caló*”. În literatura secolelor XVI–XVII, la autori precum Cervantes, Quevedo, Espinel cuvântul *jerigonza* (limbaj special al unor profesii) apare ca echivalent pentru *germania*. Pe atunci, *Germania* era „o frăție sau o confrerie a oamenilor de joasă speță, a golanilor, hoților, prostituatele sau a altor răufăcători, ce avea și numele de *birlesca* (bandă de hoți)⁸, adjectiv format de la verbul *birlar*⁹ (a fura, a înșela, a fenta)”. Dimas Camándula afirmă în opera sa, *Arte de robar o manual para no ser robado* (1844), că reprezintă „limbajul celor din închisori și temnițe, numit *rothwoclsd* în germană, *cant* în engleză, *argot* în franceză și *germania* în castiliană”¹⁰. De altfel, Juan Hidalgo a scris prima operă publicată despre *germania* (*Vocabulario de germania*, 1609), aceasta fiind amintită și inclusă de alți scriitori, printre care și Cervantes. Menționăm și prefața ediției din 1726 a *Diccionario de lengua española* al Real Academia Española, în care se preciza că „sunt incluse și cuvinte din *jerigonza* sau *germania* care sunt folosite de cei care își spun în mod vulgar *figani*, despre care Juan Hidalgo a explicat în vocabularul său”

⁷ DRAE pentru *germania* (1. f. Jerga o manera de hablar de ladrones y rufianes, usada por ellos solos y compuesta de voces del idioma español con significación distinta de la verdadera, y de otros muchos vocablos de orígenes muy diversos.), consultat la 20 mai 2018.

⁸ DRAE pentru *birlesca* (1. m. germ. Ladrón y rufián.), consultat la 20 mai 2018; DSR, p. 126a.

⁹ DRAE pentru *birlar* (2. tr. coloq. Hurtar algo sin intimidación y con disimulo. *Le birló el tabaco en un descuido.* / 3. tr. coloq. Matar o derribar a alguien de un golpe o un disparo.), consultat la 20 mai 2018; DSR, p. 126a.

¹⁰ M. F. Pabanó (editor), *Historia y costumbres de los gitanos*, Montaner y Simón Editores, Barcelona, 1915, p. 185: „El de los pobladores de las cárceles y de los presidios, se llama rothwoclsch en alemán, cant en inglés, argot en francés y germania en castellano”.

(trad.n.)¹¹. *Germania* vechii lumi interlope este un limbaj „sărac din punct de vedere lexical, iar cuvintele sunt relaționate în jurul chestiunilor despre furt, despre jocurile de noroc și despre prostituție”: substantive, verbe, adjective și adverbe. Jargonul *caliente*, corelat în actualitate cu limba spaniolă, a preluat diverși termeni din agourile străine, precum *slang*-ul și *cant*-ul englezești sau *argot*-ul franțuzesc al delincvenților. Chiar dacă acest limbaj „utilizează fonetica și sintaxa limbii spaniole, multe semnificații ale cuvintelor au fost schimbate sau deghizate pentru a masca adevăratele accepțiuni ale acestora pentru necunosători”. Vocabularul limbajelor criptice nu este numeros, chiar dacă acum delincventul spaniol încearcă să-și extindă argoul „prin compunere sau inventare de noi cuvinte prin permutarea silabelor (limbaj cunoscut ca *vesre*), vorbitul invers copiat după franțuzescul *verlan* sau *l'envers*, care deși era utilizat la început în țara galică de tinerii *banlieusards* (locuitorii cartierelor din afara zidurilor marilor orașe), în ziua de astăzi se regăsește des în vorbirea infractorilor francezi”. Jargonul din pușcării este și acesta specific delincvenților, iar după cum se știe, „închisorile sunt un univers închis, astfel cuvintele utilizate în interior răzbat mult mai greu zidurile, către exterior”. Acesta a început prin a fi un cod secret al prizonierilor pentru ca oamenii care lucrau în interior (gardieni, educatori etc.) să nu înțeleagă sensul sau semnificația cuvintelor. Conținând cuvinte referitoare la obiecte, bunuri, activități ale deținuților, acest jargon pare a avea nevoie de o revitalizare și înnoire, mai ales când „*capii* grupurilor mafiote care coordonează și controlează grupuri de deținuți ordonă ca anumite cuvinte care au devenit cunoscute în rîndul gardienilor să dispară, făcînd loc altora”. Argoul lumii drogurilor sau *drogata* este utilizat atît de către toxicomani, cît și de traficanți. Este unul dintre cele mai bogate limbaje, dar și cel care „menține utilizarea cuvintelor cel mai mult, antrenat fiind și de apariția constantă în presă și medii de difuziune”. De asemenea, prin romanele scriitorilor spanioli și hispano-americieni, prin ecranizările acestora și prin filme¹² care apar pe această temă se aduce în atenția publică un lexic bogat și variat pentru diferite categorii sociale, inclusiv cele total străine de lumea drogurilor. Ca trăsătură principală este preluarea termenilor argotici din alte limbi, în special din engleză. Toți termenii suferă modificări prin adaptarea la limba spaniolă din vorbirea curentă: *joie* sau *join* pentru a denumi țigara din ierburi (droguri, spre exemplu cannabis); *mono* în loc de *monkey* (maimuță) pentru sindromul de abținere al toxicomanilor; *răner* pentru *runner* care definește traficanțul de droguri; *rufis* pentru *rophies* (pastile de Flunitrazepam sau Rohypnol). Jargonul juvenil, denumit și *cheli*, era la început „vorbirea autentică a grupurilor de tineri,

¹¹ DRAE, *Prefacio* în varianta electronică <http://web.frl.es/DA.html>, consultat la 20 mai 2018: „También se anotán las voces de la Gerigonza, ò Germania, de que suelen usar los que vulgarmente se llaman Gitanos, y los preciados de guapos para entenderse entre sí, según la explicación que de ellas hizo Juan Hidalgo en su Vocabulario, y se halla en el de las Lenguas Española y Francesa de César Oudin, impresso en Bruselas el año de 1625. Assi por ser casi todas las dichas palabras en su formación Castellanas, aunque tomadas en diverso significado, como por encontrarse muchas veces en algunas obras jocosas de prosa y verso de Autores clásicos, à fin de que se entienda y perciba el sentido en que las usaron”.

¹² Menționăm, spre exemplu, serialul *Narcos*, o dramă americană despre lumea drogurilor din Columbia care a fost lansat pe 28 august 2015. Serialul spune povestea lui Pablo Escobar, șeful Cartelului din Medellín (sezonul I și II), unul dintre cei mai mari traficanți de droguri din lume. În sezonul III este redată povestea Cartelului din Cali, iar sezonul IV (octombrie 2018) surprinde cartelurile din Mexic. Vezi https://www.imdb.com/title/tt8714904/?ref=nm_sr_2?ref=nm_sr_2 (sezonul IV) și https://www.imdb.com/title/tt2707408/?ref=nm_sr_1 (sezonul I–III). De asemenea, cu Javier Bardem în rolul principal, a apărut și *Loving Pablo* (2017) din perspectiva faimoasei jurnaliste și prezentatoare de știri columbiană, Virginia Vallejo (Penélope Cruz), care a avut o relație amoroasă cu Pablo Escobar în anii 1980. Vezi https://www.imdb.com/title/tt4682788/?ref=nm_film_act_5. Precum și excranizarea romanului *Rosario Tijeras* (1999) a scriitorului columbian Jorge Franco, în care povestește despre viața din Medellín din anii 1989–1990, despre lumea drogurilor sau *sicarios* (așasini plățiți de cartelurile de droguri). Doi tineri ajung să o întâlnească și să se îndrăgostescă de Rosario, care este *sicaria*, și totul devine o dramă. Filmul apare în 2005, iar serialul dramă în 2010 și însumează 60 de episoade. Vezi https://www.imdb.com/title/tt0382271/?ref=nm_sr_2 (*Rosario Tijeras*, 2005) și https://www.imdb.com/title/tt1612716/?ref=nm_sr_3 (*Rosario Tijeras*, 2010).

mai mult sau mai puțin marginale sau contra-culturale, din cartierele de la periferia marilor orașe, spre exemplu grupurile hippy, rock care resping valorile sociale și regulile stabilite”. Folosind o bază de termeni ironici, adesea vulgari sau obsceni, în prezent jargonul juvenil reprezintă aproape toți tinerii spanioli. În acest fel, majoritatea termenilor au ajuns din spațiul pur argotic spre cel familiar sau informal, din cauza utilizării frecvente și a răspândirii cunoașterii acestora. Jargonul sexual nu este „un limbaj aparte, ci unul uzual, înrădăcinat și cunoscut de toată lumea, care aparține de limbajul familiar sau colocvial. Numeroase cuvinte din acest limbaj sunt considerate tabuuri de o largă clasă socială, din cauza rezonanței și semnificației vulgare”¹³.

Cultura scrisă coexistă alături de cea orală, care este anterioară, și o influențează. Limbajul juvenil este o varietate orală întrucât „cultura juvenilă creează un *spațiu comunicativ* în care se regăsesc actanți diferențiați în funcție de vîrstă și de grupul din care fac parte”. Limbajul juvenil, sau argoul tinerilor, poate fi considerat „un limbaj propriu vârstei, mai mult decît culturii, fiind un cod diferit de cel al adulților și permițînd identificarea cu grupul sau manifestarea ludică care derivă. Perspectiva diafazică include argoul tinerilor în limbajul colocvial, acesta avînd la rîndul său aceleași caracteristici, dar cu trăsături fonetice și morfo-sintactice mai accentuate”. Din punct de vedere diastratic, argoul tinerilor este specific vârstei determinate între 14 și 22 de ani și nu unui grup marginal, „deși poate avea legături cu sectoarele marginale relaționate cu lumea interlopă și a delincvenților”. Din perspectiva limbii în calitate de cultură, argoul juvenil devine „expresia valorilor, a modului de gîndire și de trăire al tinerilor care exprimă propria cultură”. Alte caracteristici care se pot adăuga acestei modalități sunt umorul, originalitatea, creativitatea și identificarea cu grupul. Identificarea este specifică tuturor argourilor și presupune folosirea unui anume vocabular și procese de creare a cuvintelor noi. Ingenuitatea și creativitatea fac ca umorul să fie mai degrabă al argoului juvenil decît al limbajului colocvial. În cazul limbajului juvenil se fac remarcate „intonația, accentul, alungirile expresive, alternața volumului vocii sau combinațiile de gesturi și mimică”. Pe de altă parte, cuvintele vulgare și ofensive „nu au aceeași rezonanță ca în cazul adulților, deoarece tinerii au o viață diferită cu diferite teme, evenimente și timp liber din care rezultă un lexic și un vocabular specific”¹⁴.

Jargonul socio-profesional (sindical sau de grup) are rădăcini semnificative în argou. Acesta are un nucleu redus de expresii, cu excepția limbajului tauromahiei (luptelor cu tauri), care permite identificarea celui care îl folosește în grupul de care aparține. În unele grupuri, precum medicii, acest limbaj „conține un anume secretism, fie pentru a trece neobservat diagnosticul în fața bolnavului, fie pentru a comunica între ei în ideea de a simplifica o terminologie destul de complicată, cum este aceea a medicinei”. Limbajul, precum cel al sportivilor sau al specialiștilor în tauromahie, „face deja parte din limbajul comun al amatorilor și al spectatorilor diferitelor sporturi”¹⁵.

Deși *caló*¹⁶ și *germania* au cuvinte comune, sunt limbaje diferite: *caló* este un dialect, iar *germania* este un jargon în adevăratul sens al cuvîntului. *Caló* (*zincali* sau *romanó*) este dialectul țiganilor spanioli și „are o sintaxă ordonată aproape perfectă, cu verbe regulate și auxiliare care se conjugă, mergînd pe aceeași structură și norme ca limba spaniolă. Articolele,

¹³ DALI, pp. 7–8; DAELP, p. 13.

¹⁴ Mária Spišiaková, *Cómo hablan los jóvenes de hoy. El habla de los jóvenes mexicanos en Veracruz (estudio monográfico)*, Editura Universității, București, 2011, pp. 20–21; Miorița Got, *Stilistica limbii române*, Editura Fundației România de Măine, București, 2007, pp. 20–23; Klaus Zimmermann, *Lenguaje juvenil entre jóvenes y oralidad*, în Thomas Kotschi, Wulf Oesterreicher, Klaus Zimmermann (eds.), *El español hablado y la cultura oral en España e Hispanoamerica*, Veuvert: Frankfurt am Main, Iberoamericana: Madrid, 1996, pp. 475 și 505–506.

¹⁵ DALI, p. 8.

¹⁶ DRAE pentru *caló* (1. adj. Perteneciente o relativo al caló. Léxico caló. / 2. m. Variedad del romaní que hablan los gitanos de España, Francia y Portugal.), consultat la 20 mai 2018.

conjuncțiile, pronumele și toate părțile de vorbire sunt clare și explicite în cadrul acestui dialect, putând astfel să se formeze fraze, spre deosebire de jargon. *Caló* este bogat în proverbe, zicători sau blesteme, ducând la crearea unui limbaj complex și complet¹⁷.

În America hispanică se vorbește și despre jargonul delincvenților (*jeringa*; *jerigonza* – limbaj special al unor bresle; limbaj complicat și dificil de înțeles¹⁸), argoul creol (*argot criollo*) sau *replana*, care este specific Perú-ului și reprezintă limbajul delincvenților, dar care s-a răspândit și la diverse pături sociale. *Replana* se referă la vorbirea celor care fac parte din lumea interlopă și este caracterizată de resurse metaforice, de dinamică funcțională, fiind mereu în schimbare. Această *limbă secretă* este caracterizată de o vitalitate impresionantă și are o influență destul de mare asupra comunicării populare, colocviale și chiar a limbajului cult. Au fost identificate diverse modalități lexicale folosite de *replana*. În privința resurselor fonologice, se poate vorbi despre folosirea sufixelor false sau a analogiilor fonetice (comparare a cuvintelor în acord cu sunetul). Nivelul morfologic este caracterizat de abrevieri: suprimarea silabelor sau procese de permutare (inversiune, metateză). La nivel semantic, se regăsesc modalități caracteristice de formare a jargonului: metafora (schimbul de sens dintre cuvinte), metonimia (a denumi un lucru prin intermediul altuia asemănător), sinecdoca (o parte pentru a defini întregul sau invers), onomatopee (procedeu prin care se reproduc fonetic sunetele din natură, precum și interjecții), neologismul (noul sens atribuit cuvântului sau frazei), cuvintele împrumutate din alte limbi (*extranjerismos*), regionalismele, mijloacele expresive și eufemistice ale limbii (hipocoristice), personificarea etc. Incidența termenilor argotici din *replana* în limbajul altor pături sociale sau în jargonul profesional „se face prin intermediul vorbitorilor care au contact direct cu ei, ajungând să împrumute și să folosească anumite cuvinte și expresii. Astfel, polițiștii, medicii, psihologii, avocații, jurnaliștii ș.a. sunt predispuși intrării în contact prin natura profesiei și ajung să difuzeze la scară largă *replana* din jargonul profesional, către limbajul colocvial sau familiar, care împrumută termenii”. Conform unor studii realizate de Jesús José Diez Canseco Carranza pe termenii argotici preluați din *replana* în titlurile de ziare, s-a constatat cum corpusul selectat are sememe care fac parte din câmpurile semantice ale furtului, drogurilor, banilor, morții, criticii, violului, bătrânilor sau poliției¹⁹.

De altfel, literatura hispano-americană contribuie, prin operele sale, la punerea în context a *americanismelor*, a argoului sau a jargonului. Așadar, cuvintele și expresiile sunt percepute în habitatul lor natural, cu sensul specific dobândit în limba spaniolă din America. Conform DRAE, termenul *americanismo* se referă la „cuvântul, semnificația sau trăsătura fonetică, gramaticală sau semantică care aparține vreunei limbi indigene din America sau provine din aceasta” sau „cuvântul, semnificația sau trăsătura fonetică, gramaticală sau semantică specifică sau provenită din limba spaniola vorbită într-o țară din America”

¹⁷ DALI, p. 8.

¹⁸ DRAE pentru *jeringa* (3. f. coloq. Molestia, pejiuguera, importunación. U. m. en Ant., Arg., Bol., Chile, Ec., Méx., Nic. y Pan. / 4. m. y f. vulg. Bol. y Ur. Persona molesta, inoportuna. U. t. c. adj.) și *jerigonza* (1. f. Lenguaje especial de algunos gremios. / 2. f. Lenguaje de mal gusto, complicado y difícil de entender.), consultat la 11 iunie 2017. Cu primul sens de *seringă*, cel de al treilea indică folosirea colocvială a termenului *jeringa* cu sensul de „inoportun, supărător, enervant” (An, Ar, Bo, Ch, Ec, Mx, Ni, Pa). Pentru ultimul sens, se înregistrează ca vulgarism în Bolivia și Uruguay (folosit și ca adjectiv; trad.n.); DSR, p. 524a *jerigonza* și *jeringa*.

¹⁹Jesús José Diez Canseco Carranza, *Estructuras lexemáticas en términos jergales de titulares de diarios populares limeños que llegan a Trujillo, Perú*, en UCV – „Scientia” („Revista científica de la Universidad César Vallejo-Trujillo”), Publicaciones de la Universidad César Vallejo, volumen 2, número 1, Perú, 2010, pp. 125–134, în format electronic <http://revistaucv-scientia.blogspot.ro/2011/05/comite-editorial-indice-index.html>, consultat la 11 iunie 2017.

(trad.n.)²⁰. La această definiție se poate adăuga și faptul că proveniența americanismelor poate fi diferită: pot proveni din evoluția specifică spaniolei de peste mări, sau din limbile engleză, franceză, italiană, portugheză etc. Există și unele *americanisme* care „nu sunt considerate așa, în ciuda originii lor, întrucât sunt uzuale în Spania”: *tomate, cacique, canoa, maíz, patata* etc. Pot fi considerate americanisme „cuvinte pe care spaniolii nu le utilizează și nici nu le cunosc, ci descoperă semnificația lor în contextul vorbirii. Americanismele pot fi de origine spaniolă (dar au căpătat un semnificat diferit de cel cunoscut în limba spaniolă peninsulară), sau pot proveni dintr-o limbă indigenă, pot fi arhaisme sau pot fi derivate din franceză, italiană, engleză etc., iar unele pot fi comune în limba spaniolă din America”. Acest concept a fost dezvoltat de specialiști ca Günther Haensch și Reinhold Werner în colaborare cu academiile din Columbia, Argentina și Uruguay pentru întocmirea dicționarelor de americanisme. Aceste dicționare sunt considerate diferențiale-descriptive-sincronice și au o metodologie riguroasă, constituind cele mai de seamă repere în studiul americanismelor²¹.

Este bine cunoscut faptul că limba spaniolă din America hispanică a fost influențată în formarea și evoluția sa de limbile indigene existente pe vastul teritoriu, limbi ale marilor imperii Incaș, Aztec și Mayaș. În Peru, limba *quechua* este cea care a potențat anumite diferențe ale limbii spaniole, care se vorbește astăzi pe teritoriul acestei țări. Abia în secolul al XX-lea limba quechua a fost dotată cu un alfabet propriu datorită mișcărilor indigene. Acest lucru s-a realizat la cel de-al XXVII-lea Congres Internațional de Americaniști reunit la Lima, în 1939. În cadrul Congresului, a fost adoptat un alfabet de 33 de semne al limbilor aborigene. Tot la fel, se poate vorbi și despre *peruanismos*, care nu sunt doar cuvinte sau felul de a vorbi propriu peruanilor, ci reprezintă „ansamblul de locuțiuni, proverbe, zicători de origine peruană, literatură sau lucruri specifice peruane”. Astfel, există „cuvinte, proverbe, zicători sau locuțiuni care nu mai sunt folosite, altele care sunt foarte utilizate și unele care fac parte din vocabularul tinerelor generații”. Aceste peruanisme fac parte din identitatea țării și din limba populară vorbită de locuitori, fenomen preluat de literatură și promovat de scriitorii naționali. Menționăm opera studiată *La ciudad y los perros* de Mario Vargas Llosa, care utilizează limbajul școlăresc și *replana* din Lima. Cuvintele utilizate de Vargas Llosa în toate operele sale conferă o trăsătură particulară fiecăruia dintre personajele din povestire, autorul lăsînd ca mărturie realismul magic și prin felul de a vorbi al peruanilor în fiecare pagină a romanelor sale²².

De asemenea, există *cubanismo*, *colombianismo*, *venezuelismo* etc., substantive ce denumesc ansamblul de cuvinte și expresii specifice limbii spaniole din țările vorbitoare de spaniolă de pe teritoriul Americii Centrale și de Sud. Tot în America hispanică există și *lunfardo* sau argoul din Buenos Aires (Argentina), care s-a extins pînă în Rosario (cel mai

²⁰ DRAE pentru *americanismo* (5. m. Vocablo, giro o rasgo fonético, gramatical o semántico que pertenece a alguna lengua indígena de América o proviene de ella. / 6. m. Vocablo, giro o rasgo fonético, gramatical o semántico peculiar o procedente del español hablado en algún país de América), consultat la 11 iunie 2017.

²¹ Günther Haensch, Reinhold Werner, *Nuevo diccionario de americanismos. Tomo I: Nuevo diccionario de colombianismos / Tomo II: Nuevo diccionario de argentinismos / Tomo III: Nuevo diccionario de uruguayismos*, Instituto Caro y Cuervo, Santafé de Bogotá, 1993, p. IX (tomo III); Ana Isabel Navarro Carrasco, *América y la Academia: americanismos que faltan en el DRAE-01*, en „Revista de Investigación Lingüística”, volumen 14: *Lenguaje, mente y cerebro*, 2011. Universidad de Murcia, pp. 215–245, în format electronic <http://revistas.um.es/ril/issue/view/10671>, consultat la 11 iunie 2017.

²² Juan Álvarez Vita, *Apuntes y reflexiones sobre los peruanismos en el contexto de la lengua general española*, en „Actas del I Congreso Internacional sobre el español y la cultura hispánica en Japón 1, 2 y 3 de octubre de 2013”, Publicaciones del Instituto Cervantes de Tokio, Tokio, 2013, pp. 39–53, în format electronic http://cvc.cervantes.es/ensenanza/biblioteca_ele/publicaciones centros/tokio_2013.htm, consultat la 11 iunie 2017; Marco Antonio Lovón Cueva, *Peruanismos en las obras literarias de Mario Vargas Llosa*, en Boletín de la Academia Peruana de la lengua, volumen 53, número 53, enero – junio 2012, Lima, Perú, în format electronic <http://www.academiaperuanadelalengua.org.pe/boletines/item/32-boletin-53-academia-peruana-de-la-lengua>, consultat la 11 iunie 2017.

mare oraș din provincia Santa Fe), sau pînă în Montevideo, Uruguay. În aceste orașe se desfășura o importantă activitate portuară și exista un flux continuu de imigranți europeni, favorizînd dezvoltarea acestui limbaj. În acest sens menționăm lucrările lui José Gobello (*Nuevo diccionario lunfardo*, Corregidor, Buenos Aires, 1999; *Aproximación al lunfardo*, Universidad Católica Argentina, Buenos Aires, 1996) sau Oscar Conde, Mario Teruggi și alții. *Lunfardo* nu are sintaxă proprie și este la bază un limbaj metaforic, alegoric și convențional. Felul de a vorbi al migratorilor italieni, spanioli, portughezi etc. din această zonă au contribuit la constituirea acestui limbaj care a lăsat urme în literatură sau în documentele oficiale. Cuvintele care alcătuiesc *lunfardo* sunt „verbe, substantive sau adjective, fără pronume, prepoziții sau conjuncții, precum și fără adverbe. Așadar nu este o limbă și nici un dialect (varietate regională a limbii), chiar dacă utilizează aceeași sintaxă și procedee flexionare ca și limba spaniolă”. În ciuda faptului că, prin studiile sale, José Gobello a reușit să aducă *lunfardo* în zona lingvisticii (din aceea a criminalisticii), mai ales după ce a fost recunoscut de Academia Porteña în anul 1962: „limitele sale sunt încă imprecise și încă există ezitări în caracterizarea sa, propunîndu-se definiții echivoce sau improprii”. Deși originea termenului se află în cuvîntul *lombardo*, care înseamnă „hoț”, „acesta nu este un limbaj utilizat de delincvenți, chiar dacă la început era asociat cu clasele sociale joase sau medii. Încetul cu încetul, acest limbaj a ajuns să pătrundă în limba populară, a ajuns în limba spaniolă din Argentina, iar din secolul al XX-lea s-a extins în toate paturile sociale din Argentina și din Uruguay”. *Lunfardo*, alături de argou și slang, face parte din dinamica societății²³.

Argoul cîndva format pe amestecuri a ajuns să aibă diverse feluri de inovații cu ajutorul procedeelelor de formare: disfemia și degradarea semantică, eufemismul, modificarea semnificativului (prin variație de formă, afereză sau prescurtare) și împrumuturile din alte limbi sau din alte limbaje. În prezent este foarte frecvent întîlnit „tînărul care îmbrățișează statutul oral al argoului”. „Vitalitatea argoului apare din cauza faptului că nu mai este un patrimoniu exclusiv al delincventului, ci însuși burghezia și intelectualii au ajuns să îl răspîndească”. Astfel, „lexicul blestemat” a ajuns să fie folosit de majoritatea oamenilor în viața de zi cu zi. Orice dicționar de argou „încearcă să capteze efemeritatea oralității, întrucît lexicul argotic este caracterizat de inovație și conservare”. În ciuda faptului că argoul este într-o continuă reînnoire, unele cuvinte își mențin sensul inițial, cum ar fi cazul împrumuturilor din *caló* care și-au menținut semnificatul original²⁴.

SIGLE

DAELP – *Diccionario de argot español y lenguaje popular*, primera edición

DALI – *Diccionario de Argot y del Lenguaje Informal (jergas carcelarias, de la delincuencia, de la mendicidad, del deporte, de la tauromaquia, de la prostitución, sexual, etc. y lenguajes de Alemania y caló o gitano)*

DRAE – *Diccionario de la Real Academia Española*, varianta electronică
<http://dle.rae.es/>

²³Oscar Conde, *El lunfardo en la literatura argentina*, en Revista de la Escuela de Letras „Gamma”, Facultad de Filosofía y Letras, Universidad El Salvador, Buenos Aires, año XXI, número 47, 2010, pp. 224–225, în format electronic <https://p3.usal.edu.ar/index.php/grammar/article/view/59/122>, consultat la 11 iunie 2018; Federico Cammarota, *Vocabulario familiar y del lunfardo*, segunda edición corregida y aumentada co 14 interpretaciones gráficas, A. Peña Lillo – Editor, Buenos Aires, 1970, pp. 8–9.

²⁴Juan Villarín García, *Diccionario de argot*, Ediciones Nova S.A., Madrid, 1979, pp. 9–18; Julia Sanmartín Sáez, *Diccionario de argot*, Espasa Calpe, Madrid 1998, pp. VII–XIX.

BIBLIOGRAPHY

Lucrări generale și specifice

1. Cammarota, Federico, *Vocabulario familiar y del lunfardo*, segunda edición corregida y aumentada co 14 interpretaciones gráficas, A. Peña Lillo – Editor, Buenos Aires, 1970.
2. Got, Miorița, *Stilistica limbii române*, Editura Fundației România de Mîine, București, 2007.
3. Kotschi, Thomas; Oesterreicher, Wulf; Zimmermann, Klaus (eds.), *El español hablado y la cultura oral en España e Hispanoamerica*, Veuvert: Frankfurt am Main, Iberoamericana: Madrid, 1996.
4. Pabanó, M. F. (editor), *Historia y costumbres de los gitanos*, Montaner y Simón Editores, Barcelona, 1915.
5. Spișiaková, Mária, *Cómo hablan los jóvenes de hoy. El habla de los jóvenes mexicanos en Veracruz (estudio monográfico)*, Editura Universității, București, 2011.
6. Domínguez Hernández, Marlen A. (editor), *La lengua en Cuba. Estudios*, Servicio de Publicaciones e Intercambio Científico, Universidad Santiago de Compostela, 2007.
7. Ortiz López, Luis A. (editor), *El Caribe hispánico: perspectivas lingüísticas actuales*, Veuvert: Frankfurt am Main, Iberoamericana: Madrid, 1999.
8. Vaquero de Ramírez, María, *El español de América I (Pronunciación) y II (Morfosintaxis y Léxico)*, Editorial Arco Libros, Madrid, 1998.
9. Zamora Munné, Juan C.; Guitart, Jorge M., *Dialectología hispanoamericana. Teoría, descripción, historia.*, segunda edición revisada, Ediciones del Colegio de España, Salamanca, 1988.
10. Sala, Marius; Munteanu, Dan; Neagu, Valeria; Șandru–Olteanu, Tudora, *El español de América. Léxico*, tomo I, parte segunda, Publicaciones del Instituto Caro y Cuervo LXI, Bogotá, 1982.
11. Granada, Germán de, *El español en tres mundos. Retenciones y contactos lingüísticos en América y África*, Secretariado de publicaciones Universidad de Valladolid, Valladolid, 1991.

Articole

1. Álvarez Vita, Juan, *Apuntes y reflexiones sobre los peruanismos en el contexto de la lengua general española*, en „Actas del I Congreso Internacional sobre el español y la cultura hispánica en Japón 1, 2 y 3 de octubre de 2013”, Publicaciones del Instituto Cervantes de Tokio, Tokio, 2013, pp. 39–53, http://cvc.cervantes.es/ensenanza/biblioteca_ele/publicaciones centros/tokio 20 13.htm, consultat la 11 iunie 2017.
2. Conde, Oscar, *El lunfardo en la literatura argentina*, en Revista de la Escuela de Letras „Gamma”, Facultad de Filosofía y Letras, Universidad El Salvador, Buenos Aires, año XXI, número 47, 2010, pp. 224–247, în format electronic <https://p3.usal.edu.ar/index.php/gramma/article/view/59/122>, consultat la 11 iunie 2018.
3. Diez Canseco Carranza, Jesús José, *Estructuras lexemáticas en términos jergales de titulares de diarios populares limeños que llegan a Trujillo, Perú*, en UCV – „Scientia” („Revista científica de la Universidad César Vallejo-Trujillo”), Publicaciones de la Universidad César Vallejo, volumen 2, número 1, Perú,

- 2010, pp. 125–134, <http://revistaucv-scientia.blogspot.ro/2011/05/comite-editorial-indice%20index.html>, consultat la 11 iunie 2017.
4. Lovón Cueva, Marco Antonio, *Peruanismos en las obras literarias de Mario Vargas Llosa*, en Boletín de la Academia Peruana de la lengua, volumen 53, número 53, enero – junio 2012, Lima, Perú, în format electronic <http://www.academiaperuanadelalengua.org.pe/boletines/item/32-boletin-53-academia-peruana-de-la-lengua>, consultat la 11 iunie 2017.
  5. Navarro Carrasco, Ana Isabel, *América y la Academia: americanismos que faltan en el DRAE-01*, en „Revista de Investigación Lingüística”, volumen 14: *Lenguaje, mente y cerebro*, 2011, Universidad de Murcia, pp. 215–245, <http://revistas.um.es/ril/issue/view/10671>, consultat la 11 iunie 2017.

Dictionare

1. Asociación de Academias de la Lengua Española, *Diccionario de americanismos*, Santillana, Madrid, 2010, varianta electronică <http://lema.rae.es/damer/>.
2. *Diccionario de la Real Academia Española*, Edición del Tricentenario, vigesimotercera edición, 2014, varianta electronică <http://dle.rae.es/>.
3. Haensch, Günther; Werner, Reinhold, *Nuevo diccionario de americanismos. Tomo I: Nuevo diccionario de colombianismos / Tomo II: Nuevo diccionario de argentinismos / Tomo III: Nuevo diccionario de uruguayismos*, Instituto Caro y Cuervo, Santafé de Bogotá, 1993.
4. León, Víctor, *Diccionario de argot español y lenguaje popular*, primera edición, Alianza Editorial, Madrid, 1980.
5. Olivera Bravo, José-Luis, *Diccionario de Argot y del Lenguaje Informal (jergas carcelarias, de la delincuencia, de la mendicidad, del deporte, de la tauromaquia, de la prostitución, sexual, etc. y lenguajes de Alemania y caló o gitano)*, R.P.I de Madrid, Propiedad del autor y de sus editores, Made in SUA, Columbia SC, 26 January 2018, ISBN – 9781520508443.
6. Sanmartín Sáez, Julia, *Diccionario de argot*, Espasa Calpe, Madrid 1998.
7. Villarín García, Juan, *Diccionario de argot*, Ediciones Nova S.A., Madrid, 1979.

Surse online

1. <https://www.ethnologue.com/statistics/size>, consultat la 20 mai 2017.
2. https://www.imdb.com/title/tt0382271/?ref=nm_sr_2, consultat la 20 mai 2018.
3. https://www.imdb.com/title/tt1612716/?ref=nm_sr_3, consultat la 20 mai 2018.
4. https://www.imdb.com/title/tt2707408/?ref=nm_sr_1, consultat la 20 mai 2018.
5. https://www.imdb.com/title/tt4682788/?ref=nm_flmg_act_5, consultat la 20 mai 2018.
6. https://www.imdb.com/title/tt8714904/?ref=nm_sr_2?ref=nm_sr_2, consultat la 20 mai 2018.
7. <https://www.ethnologue.com/language/spa>, consultat la 25 mai 2018.